

Padziļinātais kurss Latviešu valoda un literatūra II augstākajā mācību satura apgaves līmenī

Valsts pārbaudes darba programma

Padziļinātais kurss Latviešu valoda un literatūra II augstākajā mācību satura apguves līmenī

Valsts pārbaudes darba programma

Valsts pārbaudes darba programma ir izstrādāta Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Valsts pārbaudes darbu satura, programmu un paraugu izstrādi Projektā vadīja
Pāvels Pestovs un **Santa Kazaka**.

Valsts pārbaudes darba programmas izstrādi un sagatavošanu publicēšanai vadīja
Arvils Šalme un **Inta Urbanoviča**.

Valsts pārbaudes darba programmu izstrādāja
Inese Lāčauniece, **Fēlikss Svīrkis** un **Raita Šūpola**.

Valsts pārbaudes darba programmu izvērtēja ārējie eksperti
Signe Berga un **Inga Laizāne**.

**Projekts izsaka pateicību visām Latvijas izglītības iestādēm,
kas piedalījās mācību satura aprobācijā.**

Saturs

levads	4
1. Valsts pārbaudes darba mērķis	4
2. Vērtēšanas saturs	4
2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa	4
2.2. Satura modulis	6
2.3. Izziņas darbības līmenis	7
3. Valsts pārbaudes darba uzbūve	7
1. daļa. Zināšanu un izpratnes tests	8
2. daļa. Salīdzinošā tekstu analīze	9
3. daļa. Publiskā runa	9
4. Vērtēšanas kārtība un kritēriji	10
5. Piekļuves nosacījumi	11
6. Palīglīdzekļi, kurus atļauts izmantot valsts pārbaudes darba laikā	11
7. Valsts pārbaudes darba atšķirības optimālajā un augstākajā mācību satura apguves līmenī	11
 PIELIKUMI	
1. pielikums. Vispārīgu prasmju un prasmju grupu snieguma līmeņu apraksts	13
2. pielikums. Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti augstākajā mācību satura apguves līmenī	18
3. pielikums. Valsts pārbaudes darba programmā un valsts pārbaudes darba paraugā lietotie kodi	23

Ievads

Valsts pārbaudes darba programma veidota kā teorētiskais ietvars 2022./2023. mācību gada un nākamo gadu valsts pārbaudes darbu izstrādei, kas nodrošinātu to saturisko salīdzināmību, grūtības pakāpes nemainību un pēctecību. Programmā skaidrots valsts pārbaudes darba vērtēšanas saturs, pārbaudes darba uzbūve, vērtēšanas kārtība un kritēriji, pārbaudes darba piekļuves nosacījumi, nepieciešamo resursu un līdzekļu nodrošinājums, kā arī aprakstītas atšķirības starp valsts pārbaudes darbu optimālajā un padziļinātajā mācību satura apguves līmenī.

1. Valsts pārbaudes darba mērķis

Valsts pārbaudes darba (turpmāk – VPD) mērķis ir novērtēt skolēnu sniegumu atbilstoši Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumu Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) 2. pielikumam “Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti valodu mācību jomā. I. Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti latviešu valodā” un 4. pielikumam “Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā” augstākajā mācību satura apguves līmenī un iegūt datus skolēnu snieguma un mācību satura izvērtēšanai, metodisko ieteikumu izstrādei un profesionālās pilnveides plānošanai izglītības iestādes, dibinātāja un valsts līmenī, lai identificētu un izvērtētu, cik lielā mērā ir apgūti plānotie sasniedzamie rezultāti, lai sertificētu apgūto vai atlasītu kandidātus turpmākās izglītības iespējām, kā arī lai pārvaldītu iegūtos datus izvērtēšanai un lēmuma pieņemšanai par atbalstu vai mācību satura īstenošanas atbildību.

Valsts pārbaudes darba adresāts – skolēni, kuri ir apguvuši latviešu valodas valodu mācību jomas un kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas sasniedzamos rezultātus augstākajā mācību satura apguves līmenī (2. pielikums). Ja skolēns nav apguvis padziļinātā kursa “Latviešu valoda un literatūra II” kursa programmu 210 h apmērā, bet ir gatavs kārtot VPD augstākajā mācību satura apguves līmenī, arī šādā gadījumā tiek piemēroti visi turpmāk aprakstītie nosacījumi.

2. Vērtēšanas saturs

Valsts pārbaudes darba vērtēšanas saturs raksturots trīs kategorijās:

- 1) sasniedzamo rezultātu veids un grupa;
- 2) satura modulis;
- 3) izziņas darbības līmenis.

2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti (turpmāk – SR) ir apkopoti šādos SR veidos:

- zināšanas un izpratne;
- prasmju grupas;
- zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija;
- ieradumi.

Katram SR veidam ir norādītas SR grupas, kuras aptver standartā noteikto mācību saturu un tiek vērtētas VPD (1. tabula).

Zināšanu un izpratnes daļā tiek pārbaudīta skolēna izpratne par dažādiem latviešu valodas paveidiem (literārā valoda, sociolekti, reģiolekti) un funkcionālajiem stiliem, tiem raksturīgajām pazīmēm un tipiskajiem izteiksmes līdzekļiem, to mijiedarbību un izpaušmi tekstā, kā arī zināšanas par daudzveidīgiem kultūras faktiem (tekstiem), kultūras zīmēm un simboliem, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus. VPD uzdevumos tiek pārbaudīta arī skolēna izpratne par analizējamā teksta tēmas aktualitāti, nolūku un iedarbīgumu, teksta struktūru un kompozīciju, žanriskajām īpatnībām un specifiskajiem valodas līdzekļiem, kas raksturo autora individuālo stilu.

Prasmju apguvi raksturo trīs SR grupas – argumentēšana, valodas kvalitāte, publiskā saziņa –, kas attiecināmas uz skolēna snieguma pārbaudi gan mutvārdos, gan rakstveidā. Argumentēšanā tiek vērtēta skolēna prasme formulēt skaidrus un precīzus apgalvojumus, pierādīt tos ar precīziem, pamatotiem un iederīgiem pierādījumiem, kā arī formulēt pamatodus, argumentētus secinājumus, regulējot savu lingvistisko uzvedību. Tiek vērtēta arī prasme precīzi lietot jomas terminoloģiju. Otrā prasmju grupa ir valodas kvalitāte, kurā tiek pārbaudīta skolēna prasme veidot leksiski, gramatiski, stilistiski pilnvērtīgu tekstu, kas rakstu formā atbilst ortogrāfijas un interpunkcijas normām. VPD atsevišķi tiek vērtēta prasme sazināties mutvārdos, tāpēc noteiktā uzdevumā ir iekļauta publiskās saziņas prasmju grupas pārbaude, kurā tiek vērtēta skolēna prasme formulēt un prezentēt loģisku, strukturētu, argumentētu un skaidru tekstu mutvārdos, kā arī spēja pārdomāti, strukturēti, precīzi un pietiekami izvērsti atbildēt uz jautājumiem.

Nozīmīgs SR veids ir jaunrade, kas īstenojas VPD kā zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija. Šajā sasniedzamo rezultātu veidā tiek pārbaudīta gan skolēna izpratne par teksta veidošanas strukturālajiem, mākslinieciskajiem, stilistiskajiem nosacījumiem, gan arī prasme veidot strukturāli un kompozicionāli pārdomātu, viendabīgu tekstu un izvēlēties stilistiski iederīgus un iedarbīgus izteiksmes līdzekļus, nebaudoties eksperimentēt un piedāvāt oriģinālus risinājumus, iekļaujot tekstā patstāvīgus spriedumus.

Īpašs SR veids ir ieradumi. Tā kā ieradumu vērtēšanai nozīmīgi ir novērot skolēna darbību ilgākā laikposmā, VPD ieradumi netiek novērtēti tiešā veidā. Tomēr mācību procesā mērķtiecīgi veidoti ieradumi nozīmīgi ietekmē skolēnu sniegumu VPD, piemēram, skolēna spēja regulāri kontrolēt savas valodas kvalitāti un iedarbību noteiktā situācijā, kā arī ieradums stilizēt tekstu, izmantojot savdabīgus vārdus vai gramatiskos līdzekļus, apzinoties, ka valoda raksturo cilvēka identitāti, tādējādi skolēna ieradumus VPD vērtē netieši, integrējot šo vērtējumu noteiktos prasmju kritērijos.

1. tabula. Sasniedzamo rezultātu veidi, grupas un to īpatsvars VPD.

Sasniedzamo rezultātu veids un grupa		Īpatsvars (%)	Īpatsvars (%)* (neietverot 3. daļu – publisko runu (mutvārdos))
Zināšanas un izpratne	• Zina, izprot un raksturo dažādus latviešu valodas paveidus (literārā valoda, sociolekti, reģiolekti) un funkcionālos stilus, tiem raksturīgās pazīmes un tipiskos izteiksmes līdzekļus, kā arī to mijiedarbību un izpausmi tekstā. • Zina, izprot, raksturo daudzveidīgus, nozīmīgus kultūras faktus (tekstus), kultūras zīmes un simbolus, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus, raksturo to kontekstuālo nozīmi. • Izprot un raksturo sabiedrībā aktuālos diskursus par valodas un kultūras jautājumiem. • Izprot un raksturo teksta nolūku un iedarbīgumu, kā arī teksta struktūru un kompozīciju, žanriskās īpatnības. • Izprot un raksturo valodas līdzekļus, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.	38	43
Prasmju grupas	Argumentēšana: • formulē skaidrus un precīzus apgalvojumus, kas pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam un ir saistīti ar tekstu un kontekstu; • paskaidro un pierāda izteiktos apgalvojumus, izmantojot konkrētus faktus un piemērus; • formulē pamatodus, argumentētus secinājumus un spriež par tiem, regulējot savu lingvistisko uzvedību un ievērojot ētikas normas; • precīzi lieto jomas terminoloģiju.	16	15

Sasniedzamo rezultātu veids un grupa		Īpatsvars (%)	Īpatsvars (%)* (neietverot 3. daļu – publisko runu (mutvārdos))
	Valodas kvalitāte: • veido tekstu, kurā vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski prasmīgi izvēlēts; • veido pilnvērtīgu teksta gramatisko (morfoloģisko un sintaktisko) un ortogrāfisko noformējumu, kas atbilst komunikatīvajam nolūkam; • veido tekstu atbilstoši latviešu literārās valodas interpunkcijai.	16	21
	Publiskā saziņa: • prezentē loģisku un secīgu publiskās runas tekstu, kas veidots pēc noteikta plāna, ievērojot laika limitu; • uzstājas pārdomāti, pārliecinoši un izsakās skaidri un saprotami, izmantojot iederīgus verbālos un neverbālos izteiksmes līdzekļus; • uz jautājumiem atbild pārdomāti, strukturēti, precīzi un pietiekami izvērsti, ievērojot laika limitu.	12	
Zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija	Jaunrade: • radoši strukturē tekstu atbilstoši nolūkam, saturam un izvēlēta žanra prasībām; • veido strukturāli un kompozicionāli pārdomātu, pabeigtu apjomam atbilstošu tekstu, kurā radoši izmantoti kompozīcijas paņēmieni, formas eksperimenti; • veido stilistiski pārdomātu tekstu, kurā īstenots viendabīgs autora individuālais stils, izvēlas stilistiski iederīgus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus; • īsteno oriģinalitāti, radoši iekļaujot tekstā patstāvīgus spriedumus, kas atspoguļo personisko pieredzi.	18	21

*Tabulā ir piedāvāta papildu rezerves iespēja VPD īpatsvara aprēķināšanai, ja VPD netiek ietverta 3. daļa – publiskā runa (mutvārdos).

2.2. Satura modulis

VPD saturs ir organizēts saskaņā ar mācību satura būtiskākajiem pamatjēdzieniem jeb lielajām idejām (sk. 2. pielikums), kas veido obligātā mācību satura strukturālo ietvaru. Valodu mācību jomas lielās idejas ir ietvars, kas akcentē valodas būtību, lingvistisko daudzveidību un saikni ar valodas lietotāja identitāti, savukārt kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas lielās idejas ir vērstas uz indivīda radošo izaugsmi un intelektuālās, estētiskās un emocionālās pieredzes veidošanu. VPD ir iekļauti šādi satura moduļa vienumi:

- dažādi latviešu valodas paveidi (literārā valoda, sociolekti, reģiolekti) un funkcionālie stili, tiem raksturīgās pazīmes un tipiskie izteiksmes līdzekļi, kā arī to mijiedarbība un izpaušme tekstā;
- daudzveidīgi, nozīmīgi kultūras fakti (teksti), kultūras zīmes un simboli, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus, to kontekstuālā nozīme, interpretācija un transformācija laikmetīgajā mākslā;
- sabiedrībā aktuālie diskursi par valodas un kultūras jautājumiem – tekstā pieteiktās tēmas izpratne, aktualitāte un problemātika;
- teksta nolūks un iedarbīgums, kā arī teksta struktūra un kompozīcija, žanriskās īpatnības;
- valodas līdzekļi, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.

VPD saturs ir veidots, ņemot vērā vairākus mācību satura un pieejas akcentus.

- Skolēns demonstrē visas valoddarbības prasmes (lasīt, rakstīt, runāt, klausīties), tomēr darbam ar rakstītiem tekstiem ir piešķirts lielāks īpatsvars (80 %), jo vidējās izglītības posmā padziļināti tiek apgūta prasme rakstīt un strādāt ar uzrakstītu tekstu.
- VPD saturs veidots, integrējot tajā sasaisti ar vispārējās vidējās izglītības saturu kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, proti, latviešu literatūras materiālu izmantošanu un analīzi. Skolēnam tiek piedāvāti dažādu funkcionālo stilu teksti, tomēr kopumā lielāks īpatsvars ir daiļliteratūras tekstu izvēlei, lai skolēns varētu labāk fokusēties uz aktuāliem kultūras, literatūras vai valodniecības procesiem, kā arī teksta tematu, nolūku, aktualitāti, mērķtiecīgi izvēlētajiem valodas līdzekļiem u. tml. Dažos uzdevumu nosacījumos ir iekļauti jautājumi, kas vidējās izglītības posmā tiek apgūti starpdisciplināri.
- VPD saturiskais kopums tiek pārbaudīts kompleksi, to nodrošina uzdevumu nosacījumi, kā arī uzdevumu izpildē izvēlētie analīzes teksti, kuriem ir jābūt gan žanriski, gan stilistiski, gan saturiski, gan lingvistiski daudzveidīgiem.

2.3. Izziņas darbības līmenis

Skolēna zināšanas, prasmes un kompetences tiek vērtētas, izmantojot kognitīvās jeb izziņas darbības līmeņus atbilstoši SOLO (*Structure of Observed Learning Outcomes*) jeb novēroto mācīšanās rezultātu taksonomijai, kurā skolēna sniegums tiek raksturots, analizējot ideju jeb struktūrelementu skaitu un saišu kvalitāti starp šiem struktūrelementiem. VPD uzdevumu nosacījumos skolēnu izziņas darbības līmenis tiek pārbaudīts kompleksi. VPD 1. daļā tiek pārbaudītas skolēna zināšanas un prasmes I (identificēšana, noteikšana) un II (raksturošana, klasificēšana) izziņas darbības līmenī, savukārt 2. un 3. daļā ir vērstas uz III (analizēšana, vērtēšana) un IV (sintezēšana, pārradīšana) izziņas darbības līmeņa aktualizāciju, jo skolēns veido radošu tekstu (gan rakstveidā, gan mutvārdos), kurā īsteno saturisko struktūrelementu lietojumu paplašinātā abstrakcijā jaunā kontekstā.

3. Valsts pārbaudes darba uzbūve

VPD ir sadalīts trīs daļās:

- 1. daļa – zināšanu un izpratnes tests (rakstveidā),
- 2. daļa – salīdzinošā tekstu analīze (rakstveidā),
- 3. daļa – publiskā runa (mutvārdos).

VPD rakstveida un mutvārdu daļas norisinās neatkarīgi. Rakstveida daļu visi skolēni valstī pilda vienlaikus, savukārt mutvārdu daļas uzdevums atbilstoši skolēnu skaitam skolā var tikt īstenots vairākās dienās ilgākā laika posmā gan pirms, gan pēc rakstveida daļas uzdevumu izpildes.

Rakstveida daļā skolēns demonstrē savas zināšanas un prasmes saistībā ar lasīšanas un rakstīšanas valoddarbības prasēm. Rakstveida daļā iekļauti divi uzdevumu tipi – zināšanu un izpratnes tests un salīdzinošā tekstu analīze. Zināšanu un izpratnes testā skolēnam tiek piedāvāti vairāki tekstu fragmenti, un viņam ir jāizpilda uzdevumi, kuros ir ietverti jautājumi par šiem tekstiem un ar to saturu saistītu kontekstu. Tests sastāv no daudzizvēļu jautājumiem, kam ir sagatavoti vairāki atbilžu varianti. Salīdzinošajā tekstu analīzē skolēnam tiek piedāvāts salīdzināt divus tekstus rakstveidā, darba izstrādei tiek piedāvāti noteikti satura vienumi, kas ir iekļaujami analīzē, bet teksta forma ir brīva, teksta apjoms ir ierobežots. Mutvārdu daļā skolēns demonstrē savas runāšanas un klausīšanās valoddarbības prasmes, kā arī prasmī atbildēt uz jautājumiem. Mutvārdu daļa tiek organizēta kā publiskā runa, pēc kuras skolēns atbild uz jautājumiem par prezentēto saturu.

1. daļa. Zināšanu un izpratnes tests

VPD rakstveida daļā skolēnam tiek piedāvāti trīs iepriekš nezināmi teksti vai to fragmenti (turpmāk – teksti). Tekstu apjoms ir 400–800 vārdu. Piedāvātie teksti ir tematiski saistīti, bet žanriski atšķirīgi, un vismaz vienam no piedāvātajiem tekstiem ir jābūt daiļliteratūras tekstam. VPD piedāvātie tekstu komplekti var būt kompilēti žanriski dažādi, piemēram, 1) daiļliteratūras teksts, zinātnisks teksts un publicistikas teksts; 2) daiļliteratūras teksts, recenzija un populārzinātnisks teksts; 3) divi dažādi daiļliteratūras teksti un publicistikas teksts u.tml. Viens no izvēlētajiem tekstiem var būt vizuāls materiāls (attēls, grafīks, fotogrāfija u.c.). Vēlams, ka VPD piedāvātie analīzes teksti tematiski ir saistāmi ar padziļinātā kursa “Latviešu valoda un literatūra II” programmas paraugā piedāvātajiem saturiskajiem tematiem:

- Teksts un indivīds,
- Teksts un sociālās grupas,
- Teksts un vara,
- Teksts un valodas attīstība,
- Teksts un tulkojums,
- Folkloras teksts un mūsdienu literatūra.

VPD izmanto tekstu oriģinālus, kurus atbilstoši eksāmena nosacījumiem var īsināt, teksti pamatā ir rakstīti literārajā valodā un var ietvert dažādu nacionālās valodas paveidu (sociolekts, reģiolekts, profesiolekts u. tml.) pazīmes. Tekstos ir jābūt ietvertiem daudzveidīgiem valodas līdzekļiem, lai tos var analizēt gan no semantiskā, gan no strukturālā, gan no stilistiskā viedokļa. VPD tekstiem ir jāaptver vairāku latviešu valodas paveidu pazīmes, jābūt saistītiem ar kādu kultūrai būtisku laikmetu vai reģionu, par ko liecina tekstos identificējamas kultūras zīmes, artefakti, simboli, varoņi, ieradumi, rituāli u.tml. (lieliska izvēle ir daiļliteratūras teksts, kam ir atrodamas mākslas darba paralēles kādā citā mākslas veidā, piemēram, kino, mūzikā, teātrī vai tml.), tajos pietiekami spilgti ir jāizpaužas autora individuālajam stilam dažādos valodas līmeņos. Vienā VPD variantā ir jāiekļauj tādi analīzes teksti, kas lielākā vai mazākā mērā aptver visus satura modulī aprakstītos vienumus.

1. daļā visiem skolēniem tiek piedāvāts viens tekstu fragmentu komplekts. VPD 1. daļas sākumā katrs skolēns saņem izdrukāto tekstu fragmentu komplektu, katrs teksts ir izdrukāts uz atsevišķas lapas. Skolēnam tiek dots laiks iepazīties ar tekstu komplekta saturu (20 minūtes). Pēc tam tiek dots laiks (40 minūtes) izpildīt daudzizvēļu jautājumu testu, kurā ir 20 jautājumu par piedāvātajiem tekstu fragmentiem un ar to saturu saistītu kontekstu. Tests sastāv no daudzizvēļu jautājumiem, kam ir sagatavoti vairāki atbilžu varianti, un skolēns atbilstoši katra uzdevuma nosacījumiem izvēlas precīzāko, iederīgāko atbildi.

Testā tiek iekļauti jautājumi par:

- tekstu fragmentos ietvertajiem latviešu valodas paveidiem (literārā valoda, sociolekti, reģiolekti) un funkcionālajiem stiliem, tiem raksturīgajām pazīmēm un tipiskajiem izteiksmes līdzekļiem, kā arī to mijiedarbību un izpausmi tekstā;
- daudzveidīgiem, nozīmīgiem kultūras faktiem, kultūras zīmēm un simboliem, kas ir minēti tekstu fragmentos un kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus;
- sabiedrībā aktuāliem diskursiem – teksta fragmentos pieteiktās tēmas izpratni, aktualitāti un problemātiku;
- teksta nolūku un iedarbīgumu, kā arī teksta struktūru un kompozīciju, žanriskajām īpatnībām;
- valodas līdzekļiem, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.

Jautājumu īpatsvars nav noteikts, tas ir atkarīgs no piedāvāto tekstu satura, tomēr vēlams, lai testā būtu pārstāvēti visi iepriekš uzskaitītie satura vienumi vismaz vienā jautājumā.

1. daļas kopējais izpildes laiks ir 60 minūtes: 20 minūtes – teksta lasīšana un izpratnes veidošana, 40 minūtes – uzdevumu izpilde (katram uzdevumam 2 min.).

VPD 1. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- zināšanas un izpratne;
- argumentēšana.

2. daļa. Salīdzinošā tekstu analīze

Skolēns raksta salīdzinošo tekstu analīzi kā izvērstu tekstu (apjoms – 500–600 vārdu), kurā salīdzina divus tekstus no 1. daļas tekstu komplekta. Skolēns izmanto no 1. daļas tekstu komplekta piedāvāto daiļliteratūras tekstu, savukārt otru salīdzināmo tekstu viņš var izvēlēties no atlikušajiem diviem, kas ietilpst piedāvātajā komplektā. Tekstu var stilistiski un žanriski variēt, tomēr analīzes tekstam ir jābūt rakstītam literārajā valodā. Salīdzinošās analīzes forma un struktūra ir brīva, tomēr tajā ir jāiekļauj visi satura vienumi, kas ir iekļauti uzdevuma nosacījumā:

- kultūras fakti, zīmes un simboli, kas raksturo tekstam atbilstošo (-os) kultūrvēsturisko (-os) periodu (-us), reģionu (-us), to kontekstuālā nozīme,
- tēmas izpratne, aktualitāte un problemātika valodas un kultūras kontekstā,
- teksta nolūks un iedarbīgums, kā arī teksta struktūra un kompozīcija, žanriskās īpatnības,
- valodas līdzekļi, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.

Visiem skolēniem ir paredzēts viens darba variants. Salīdzinošās tekstu analīzes uzdevumu kopējais izpildes laiks ir 180 minūtes.

VPD 2. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- zināšanas un izpratne;
- argumentēšana;
- valodas kvalitāte;
- jaunrade.

3. daļa. Publiskā runa

VPD mutvārdu daļā skolēns uzstājas ar publisku runu, kuras laikā viņš iepazīstina ar vienu no saviem padziļinātā kursa "Latviešu valoda un literatūra II" programmas apguves laikā izstrādātajiem rakstveida uzdevumiem, kas ir iesniegti pirms eksāmena kā obligāts priekšnosacījums piekļuvei pie valsts pārbaudes darba (sk. 5. Piekļuves nosacījumi). Publiskā runa tiek veidota kā stāstījums bez īpašiem iepriekš sagatavotiem vizuāliem materiāliem. Skolēns jau pirms VPD norises var izvēlēties, kuru no saviem iesniegtajiem rakstveida uzdevumiem viņš piedāvās valsts pārbaudes darba mutvārdu daļā.

VPD norit 3–5 skolēnu grupā, kas ir izveidota iepriekš. Skolēnu uzstāšanās secības izveide notiek skolā pēc noteikta principa (alfabētiskā secība, izloze, kodu secība v. tml., ko kontrolē noteikta atbildīgā persona), un dalībniekiem secība ir zināma vismaz 24 h pirms VPD 3. daļas norises sākuma. VPD norisē piedalās iepriekš sadalītas skolēnu grupas, mācību jomas skolotājs, kā arī ārējs vērtētājs.

VPD 3. daļās sākumā katrā grupā tiek sadalīts, kurš skolēns kuram uzdos jautājumu – šo procesu organizē ārējais novērotājs, un šis sadalījums dalībniekiem nav zināms pirms VPD norises sākuma. Skolēniem netiek dots īpašs laiks, lai sagatavotos publiskajai runai. Katram skolēnam atbilstoši iepriekš zināmajai secībai tiek dots laiks 5–7 minūtes sava iepriekš izstrādātā uzdevuma prezentēšanai. Skolēns savā stāstījumā ietver šādus apraksta kritērijus:

- darba mērķis un aktualitāte,
- izmantotie informācijas avoti un to kvalitātes izvērtējums,
- darba struktūra, kompozīcija,
- izmantoto valodas līdzekļu īpatnības.

Prezentācijas laikā skolēns drīkst ielūkoties pierakstos, taču publiskā runa ir jārunā, nevis jālasa. Pēc uzstāšanās skolēnam tiek uzdoti vismaz trīs jautājumi: vismaz vienu jautājumu par publiskajā runā dzirdēto saturu uzdod skolēns, kuram pirms pārbaudes darba sākuma ir piešķirta iespēja uzdot jautājumu; vismaz vienu jautājumu par dzirdēto saturu uzdod mācību jomas skolotājs, vismaz vienu jautājumu – ārējais vērtētājs. Laiks jautājumiem un atbildēm ir 3 līdz 5 minūtes. Skolotāji var uzdot jautājumus arī par citiem skolēna izstrādātajiem darbiem, kas atrodas iepriekš izstrādāto darbu mapē.

Katra skolēna mutvārdu daļas ilgums ir 10–12 minūtes: skolēnam ir dots laiks 5–7 minūtes, lai prezentētu savu izstrādāto darbu. Pēc tam 3–5 minūtes tiek uzdoti jautājumi par skolēna prezentēto saturu. VPD 3. daļa tiek ierakstīta (audioieraksts), lai nodrošinātu objektīvus nosacījumus vērtēšanā. Uzdevuma izpilde tiek vērtēta klātienē (vērtē gan mācību jomas skolotājs, gan ārējais vērtētājs), kā arī pēc nepieciešamības var vērtēt uzdevuma izpildes ierakstu, lai atkārtoti pārbaudītu vērtēšanas objektivitāti.

VPD 3. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- argumentēšana;
- publiskā saziņa;
- jaunrade (originalitāte).

4. Vērtēšanas kārtība un kritēriji

Katra VPD daļa tiek vērtēta atsevišķi, izmantojot noteiktu punktu skaitu un katram uzdevumam pielāgotu snieguma līmeņu aprakstu, kas ir izstrādāts, pamatojoties uz programmā iekļauto vispārīgo snieguma līmeņu aprakstu (1. pielikums). Aprakstā strukturēti četri snieguma līmeņi: pirmajā līmenī skolēns spēj identificēt un raksturot prasītos saturiskos elementus katru atsevišķi vai daļu no tiem, neveidojot kopsakarības starp tiem; otrajā līmenī skolēns spēj identificēt, vispārināti un stereotipiski raksturot tipiskās satura elementu pazīmes, spēj tās grupēt un klasificēt; trešajā līmenī skolēns spēj analizēt un sintezēt dažādus satura elementus, kā arī spēj izvērtēt to lietderību un kontekstuālo iederību; ceturtajā līmenī skolēns apzinās, izvērtē un interpretē satura elementus jaunā kontekstā, iesaistot radošu un oriģinālu pieeju, kā arī piedāvājot plašāku kontekstuālu skatījumu.

Katrai VPD daļai ir paredzēts noteikts punktu skaits, visu daļu kopējais maksimālais punktu skaits ir 100 punktu (2. tabula).

2. tabula. VPD daļās iegūstamais punktu skaits un īpatsvars.

VPD daļa	Īpatsvars no kopējā iegūstamo punktu skaita (%)	Punkti	Īpatsvars no kopējā iegūstamo punktu skaita (%)* (neietverot 3. daļu – publisko runu (mutvārdos))	Punkti* (neietverot 3. daļu – publisko runu (mutvārdos))
1. daļa. Zināšanu un izpratnes tests	20	20	25	20
2. daļa. Salīdzinošā tekstu analīze	60	60	75	60
zināšanas un izpratne	18	18	18	18
argumentēšana	10	10	15	10
valodas kvalitāte	16	16	21	16
jaunrade	16	16	21	16
3. daļa. Publiskā runa	20	20		
argumentēšana	6	6		
publiskā saziņa	12	12		
oriģinalitāte	2	2		
Kopā	100	100	100	80

*Tabulā ir piedāvāta papildu rezerves iespēja VPD īpatsvara aprēķināšanai, ja VPD netiek ietverta 3. daļa – publiskā runa (mutvārdos).

Skolēna snieguma rezultātus VPD – iegūto punktu summu visā darbā, iegūto punktu summu katrā daļā un iegūto punktu summu pret noteiktu SR veidu vai grupu – izsaka procentuālajā novērtējumā. Kopumā aptuveni 15–20% VPD iekļauto testelementu reprezentē minimālo prasību kopumu. Šo prasību izpilde apliecina skolēna spēju izmantot galvenās valoddarbības prasmes, kā arī formulēt savu viedokli, demonstrējot valodas kā domāšanas līdzekļa un saziņas līdzekļa funkciju, neizceļot valodas individualitāti un atbilstmi literārajām normām.

Katram vērtēšanas kritērijam ir sagatavots vispārīgs snieguma līmeņu apraksts (1. pielikums), ko sašaurinot vai paplašinot var pielāgot katram VPD iekļautajam uzdevumam un uzdevuma vērtēšanā paredzēto punktu skaitam. Katru atsevišķo VPD uzdevumu kritēriju nevērtē, ja skolēna sniegums nesasniedz I snieguma līmeņa aprakstā minēto vai arī skolēna sniegumā konkrētais kritērijs ir ignorēts.

VPD atbildi kopumā nevērtē, ja:

- uzdevums nav izpildīts;
- uzdevuma izpildē pilnībā ignorēti uzdevuma nosacījumi;
- atbildē ietverta informācija, kas ir pretrunā ar ētikas normām;
- atbildes teksts nav izlasāms;
- atbildē ir vērojamas plaģiāta pazīmes.

Šie nosacījumi ir precizēti pie katra konkrētā VPD uzdevuma vērtēšanas kritērijiem.

5. Piekļuves nosacījumi

Valsts pārbaudes darbu var kārtot skolēni, kas ir izpildījuši padziļinātā kursa "Latviešu valoda un literatūra II" apguves prasības – sekmīgi izstrādājuši noteiktu uzdevumu kopumu (seši rakstveida \un divi mutvārdu uzdevumi) gan mutvārdos, gan rakstveidā. Šīs prasības ir izpildāmas neatkarīgi no VPD daļu skaita.

Padziļinātā kursa programmas apguves laikā skolēnam katra temata apgūvē jāizpilda trīs rakstveida uzdevumi atbilstoši I un II temata specifikai. I temata apgūvē skolēns izstrādā trīs rakstveida vērtēšanas uzdevumus: teksta analīzi, recenziju un eseju vai jaunrades darbu. II temata apgūvē skolēns izstrādā citus trīs rakstveida vērtēšanas uzdevumus: salīdzinošo tekstu analīzi, diskusiju forumu un eseju vai jaunrades darbu. No aprakstītā uzdevumu komplekta (seši rakstveida uzdevumi) pirms valsts pārbaudes darba skolēns izveido savu kursa laikā izstrādāto un sekmīgi novērtēto rakstveida uzdevumu mapi, kurā ietilpst četri dažādi rakstveida uzdevumi pēc skolēna izvēles. No izstrādātajiem rakstveida uzdevumiem piekļuves nosacījumu uzdevumu komplektā skolēns nedrīkst iesniegt salīdzinošo tekstu analīzi, jo šis uzdevuma veids ir iekļauts VPD kā pārbaudes uzdevums. Skolēna izpildīto rakstveida uzdevumu mapi var veidot šādi uzdevumu komplekti:

- a) teksta analīze, recenzija, diskusiju forums, eseja,
- b) teksta analīze, recenzija, diskusiju forums, jaunrades darbs,
- c) teksta analīze, eseja, diskusiju forums, jaunrades darbs,
- d) recenzija, eseja, diskusiju forums, jaunrades darbs.

Skolēns iesniedz savu izstrādāto darbu mapi jomas koordinātoram vismaz astoņas nedēļas pirms VPD. Šī mape tiks izmantota VPD īstenošanā, jo skolēnam no tās ir nepieciešams izvēlēties vienu darbu VPD 3. daļas izpildē. (Ja VPD 3. daļa netiek īstenota, mape nav iesniedzama.).

6. Palīglīdzekļi, kurus atļauts izmantot valsts pārbaudes darba laikā

VPD nav paredzēts izmantot palīglīdzekļus.

7. Valsts pārbaudes darba atšķirības optimālajā un augstākajā mācību satura apguves līmenī

VPD optimālajā un padziļinātajā mācību satura apguves līmenī ir strukturāli līdzīgi, jo tie ir veidoti no trim līdzīgām daļām: 1. daļā ir paredzēts testa tipa uzdevumu kopums, 2. daļā ir ietverts izvērsts rakstu darbs atbilstoši noteiktam tematam, 3. daļa ir paredzēta runāšanas un klausīšanās valodprasmju novērtēšanai. Tomēr konceptuāli un saturiski abi VPD ir atšķirīgi, un to nosaka gan skolēnam plānoto SR atšķirības, gan mācību satura apguves metodoloģiskā dažādība (sk. 3. tabulu). VPD optimālajā mācību satura apguves līmenī ietver zināšanas un prasmes, kas īstenojamas konkrētu piedāvāto analīzes tekstu kontekstā, savukārt VPD augstākajā mācību satura apguves līmenī ir sarežģītāks, jo ietver zināšanas un prasmes gan par piedāvātajiem teksta fragmentiem, gan arī plašākā kulturoloģiskā kontekstā, kas nav tieši izsecināmas no analīzes teksta, bet ir atkarīgas no mācību procesā iegūtajām zināšanām un izpratnes par aktuāliem valodas, literatūras un kultūras jautājumiem.

3. tabula. Valsts pārbaudes darba atšķirības optimālajā un augstākajā mācību satura apguves līmenī.

	Latviešu valoda I	Latviešu valoda un literatūra II
Sasniedzamie rezultāti	Valodu mācību joma/latviešu valoda optimālajā apguves līmenī.	Valodu mācību joma/latviešu valoda augstākajā apguves līmenī. Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma augstākajā apguves līmenī.
Piekluves nosacījumi	Nav īpašu piekluves nosacījumu.	Ir noteikti piekluves nosacījumi, kas paredz, ka skolēns pirms VPD kārtošanas ir izpildījis padziļinātā kursa "Latviešu valoda un literatūra II" vērtēšanas prasības un ir iesniedzis savu pēc noteiktiem nosacījumiem komplektēto uzdevumu mapi noteiktā laikā pirms VPD.
VPD daļas un uzdevumu veidi	1. daļa. Teksta satura un valodas līdzekļu analīze. 2. daļa. Argumentētā eseja. 3. daļa. Runa un saziņa.	1. daļa. Zināšanu un izpratnes tests. 2. daļa. Salīdzinošā tekstu analīze. 3. daļa. Publiskā runa.
1. daļa	Šajā daļā skolēns demonstrē izpratni par valodas sistēmu, kā arī prasmi formulēt argumentētu viedokli rakstveidā un noformēt to literārajā valodā. Uzdevumi ir vērsti uz tekstpratību, jo visas uzdevumu atbildes ir atrodamas piedāvātajā analīzes tekstā.	Šajā daļā skolēns demonstrē zināšanas un izpratni par aktuāliem valodas, literatūras un kultūras jautājumiem, kas ir izsecināmi ne tikai no konkrētajiem piedāvātajiem tekstu fragmentiem, bet ir attiecināmas arī uz plašāku kulturoloģisko kontekstu, kas iegūts mācību procesā un daļēji ietver pašvadītas mācīšanās rezultātus.
2. daļa	Šajā daļā skolēns raksta argumentēto eseju (300–350 vārdu), kas ir precīzi strukturēts rakstveida teksts, kurā argumentēti pamatots autora viedoklis par izvēlēto tematu.	Šajā daļā skolēns raksta salīdzinošo tekstu analīzi (500–600 vārdu), kas ir strukturāli un žanriski brīvāks rakstveida teksts, kurā iekļaujami noteikti saturiskie elementi. Tiek vērtēta arī skolēna prasme veidot oriģinālu un radošu tekstu.
3. daļa	Šajā daļā skolēns izsaka viedokli par iepriekš nezināmu tekstu, izmantojot gan iepriekš zināmus, gan nezināmus jautājumus, tādējādi demonstrējot prasmi izprast žanriski un stilistiski dažādus tekstus, kā arī izteikt par tiem argumentētu viedokli.	Šajā daļā skolēns piedāvā iepriekš sagatavotu un kompozicionāli pārdomātu publisko runu par savu iepriekš sagatavotu tekstu, kurā viņš prezentē un kritiski izvērtē savu veikumu, kā arī atbild uz iepriekš nezināmiem jautājumiem, tādējādi demonstrējot prasmi piedāvāt un aizstāvēt savu veikumu plašākai sabiedrībai.
Analīzes tekstu skaits un apjoms	1. daļa. Viens teksts (400–800 vārdu). 2. daļa. Divi teksti (katrs 400–800 vārdu). 3. daļa. Viens izlozēts teksts (400–500 vārdu).	1., 2. daļa. Trīs dažādi teksti (400–800 vārdu). 3. daļa. Skolēna paša iepriekš sagatavots teksts.

PIELIKUMI

1. pielikums. Vispārīgo prasmju un prasmju grupu snieguma līmeņu apraksti

ZINĀŠANAS UN IZPRATNE

Līmenis Kritērijs	I	II	III	IV
Kultūras fakti/ zīmes/ simboli, to kontekstuālā nozīme	Daļa no tekstā lietotajiem kultūras faktiem/ zīmēm/ simboliem ir identificēta.	Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/ zīmes/ simboli ir identificēti, ir vispārīgi iezīmēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu.	Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/ zīmes/ simboli ir raksturoti, ir analizēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu.	Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/ zīmes/ simboli ir raksturoti, ir analizēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu, piedāvāts salīdzinājums ar citiem kultūras faktiem/ zīmēm/ simboliem plašākā kontekstā.
Tēmas izpratne	Tēma ir formulēta, bet nav raksturota vai raksturota virspusīgi.	Tēma ir formulēta, taču satura izklāstā tā ir sašaurināta vai paplašināta.	Tēma ir formulēta un pietiekami izvērsta teksta saturā.	Tēma ir formulēta, pietiekami izvērsta un saistīta ar kādu sabiedrībā būtisku problēmu.
Tēmas aktualitāte		Tēmas aktualitāte pieminēta vispārīgi, frāžaini.	Tēmas aktualitāte ir skaidra un loģiski pamatota.	
Tekstu žanri un kompozīcija	Tekstu žanri ir nosaukti, bet nav raksturoti, kompozīcijas elementi nav aplūkoti.	Tekstu žanri ir nosaukti un vispārīgi raksturoti, pieminēti pamanītie kompozīcijas elementi.	Tekstu žanri ir nosaukti, raksturoti un vērtēti, tekstu kompozīcija ir izprasta, izanalizēta un izvērtēta.	Tekstu žanri ir nosaukti, raksturoti un vērtēti, tekstu kompozīcija ir izprasta, izanalizēta un izvērtēta, piedāvāta interpretācija citu žanru aspektā.
Autora individuālais valodas stils	Ir nosaukti vispārīgi izteiksmes līdzekļi, kas maz saistāmi vai neraksturo autora individuālo stilu.	Ir nosaukti un vispārīgi, stereotipiski raksturoti spilgtākie izteiksmes līdzekļi, kas raksturo autora individuālo stilu.	Prasmīgi raksturoti, salīdzināti un vērtēti dažādu valodas līmeņu izteiksmes līdzekļi, kas ir tipiski autora individuālajam stilam.	Prasmīgi raksturoti, salīdzināti un vērtēti dažādu valodas līmeņu izteiksmes līdzekļi, kas ir tipiski autora individuālajam stilam, piedāvājot plašāku kontekstuālu izvērtējumu (salīdzinājums ar citu autoru, citu laikmetu u.tml.) vai salīdzinājumu ar citiem piemēriem no pieredzes.

ARGUMENTĒŠANA

Līmenis Kritērijs	I	II	III	IV
Argumentu formulēšana	Formulēti apgalvojumi, kas nav saistīti ar tematu, pieteikto problēmu.	Formulēti vispārīgi vai sašaurināti apgalvojumi, kas daļēji atbilst tematam, pieteiktajai problēmai.	Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas atbilst tematam, pieteiktajai problēmai.	Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas atbilst tematam, pieteiktajai problēmai, salīdzināti dažādi apgalvojumi, izvēloties situācijā atbilstošākos.
Argumentu pierādīšana	Izteiktie apgalvojumi paskaidroti ar vispārīgiem spriedumiem, kas neatbilst tekstā iekļautajai informācijai un nav tieši saistīti ar faktiem vai piemēriem no teksta, ir faktu kļūdas.	Izteiktie apgalvojumi paskaidroti ar vispārīgiem spriedumiem, kas atbilst tekstā iekļautajai informācijai, bet argumentācijā netiek izmantoti konkrēti piemēri no teksta, ir izmantoti daži precīzi fakti.	Izteiktie apgalvojumi paskaidroti ar precīziem un iederīgiem spriedumiem, kas atbilst tekstā iekļautajai informācijai, un argumentācijā ir izmantoti konkrēti piemēri no teksta, ir izmantoti nepieciešamie precīzie fakti.	Izteiktie apgalvojumi paskaidroti ar precīziem un iederīgiem spriedumiem, kas atbilst tekstā iekļautajai informācijai, un argumentācijā ir izmantoti konkrēti piemēri no teksta, ir izmantoti nepieciešamie precīzie fakti, kas pēc vajadzības papildināti ar piemēriem no savas pieredzes.
Jomas terminoloģija		Jomas terminoloģija tekstā izmantota nepilnīgi, trūkst zināšanu vai izpratnes par daļu terminu.	Jomas terminoloģija tekstā izmantota skaidri un precīzi.	

VALODAS KVALITĀTE

Līmenis Kritērijs	I	II	III	IV
Vārdu krājums	Vārdu krājums ir ierobežots un vienkāršs, tas apgrūtinā tekstā uztveri.	Vārdu krājums ir pietiekams, ir vērojamas atkāpes no valodas funkcionālā stila (3–5 vārdi), tas neapgrūtinā tekstā uztveri.	Vārdu krājums ir pārdomāts, funkcionāli un semantiski precīzs, ir iespējamās dažas leksiskās nepilnības (1–2 vārdi), kas neietekmē tekstā uztveri.	Vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski precīzs (individuālā valodas stila pazīmes).
Ortogrāfija	Tekstā bieži tiek pārkāptas latviešu ortogrāfijas normas (5–9 dažādas neprecizitātes).	Tekstā ir vairākas ortogrāfijas nepilnības (3–4 dažādas neprecizitātes).	Teksta ortogrāfija ir pilnvērtīga, tā atbilst tekstā nolūkam, ir iespējamās dažas nebūtiskas atkāpes no literārās valodas normām (1–2 neprecizitātes).	Teksta ortogrāfija ir pilnvērtīga, mērķtiecīgi radoša un pilnībā atbilst tekstā nolūkam.
Gramatika (morfoloģija un sintakse)	Tekstā bieži tiek pārkāptas latviešu gramatikas (morfoloģijas un sintakses) normas (5–9 dažādas neprecīzas vārdformas/konstrukcijas).	Tekstā ir vairākas gramatikas (morfoloģijas un sintakses) nepilnības (3–4 dažādas neprecīzas vārdformas/konstrukcijas).	Teksta gramatiskais (morfoloģiskais un sintaktiskais) noformējums ir pilnvērtīgs, tas atbilst tekstā nolūkam, ir iespējamās dažas nebūtiskas atkāpes no literārās valodas normām (1–2 neprecīzas vārdformas/konstrukcijas).	Teksta gramatiskais noformējums ir pilnvērtīgs, mērķtiecīgi radošs un pilnībā atbilst tekstā nolūkam.
Interpunkcija	Tekstā bieži tiek pārkāptas latviešu interpunkcijas normas (5–9 piemēri).	Tekstā ir vairākas nebūtiskas interpunkcijas nepilnības (3–4 piemēri).	Teksts noformēts atbilstoši latviešu literārās valodas interpunkcijas normām, ir iespējamās dažas nebūtiskas nepilnības (1–2 piemēri), kas neietekmē tekstā uztveri.	Tekstā nav interpunkcijas neprecizitāšu.

JAUNRADE

Līmenis Kritērijs	I	II	III	IV
Teksta kompozīcija	Teksta kompozīcija organizēta nepārdomāti un haotiski, trūkst kādas teksta daļas.	Teksta kompozīcija ir organizēta nepilnīgi, ir izvērsta vai sašaurināta kāda teksta daļa, trūkst sasaistes starp daļām.	Teksta kompozīcija ir labi organizēta, ir ievērots līdzsvars starp visām nepieciešamajām teksta daļām, tās ir loģiski sasaistītas.	Teksta kompozīcija ir pārdomāta un radoši organizēta, teksta sastāvdaļas ir līdzsvarotas un loģiski sasaistītas.
Tekstu salīdzināšana	Teksti analizēti atsevišķi, tie nav salīdzināti.	Teksti ir salīdzināti, raksturotas kopīgās vai arī atšķirīgās tekstu pazīmes.	Teksti ir salīdzināti, raksturotas gan kopīgās, gan atšķirīgās tekstu pazīmes.	Teksti ir salīdzināti, raksturotas kopīgās un atšķirīgās tekstu pazīmes, piedāvājot sasaisti ar citiem kultūras faktiem plašākā kontekstā.
Teksta stilistika	Teksta stils nav ievērots; izteiksmes līdzekļi ir izmantoti haotiski.	Teksta stils ievērots daļēji; izteiksmes līdzekļi ir stilistiski atbilstoši, to izvēlē nav vērojams mērķtiecīgs nolūks.	Teksta stils ir ievērots; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi.	Teksta stils ir pārdomāts; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi, stilistiski iederīgi un iedarbīgi.
Teksta originalitāte	Teksts ir stereotipisks, šablonisks, bezpersonisks, nesniedz priekšstatu par autora individuālo stilu.	Teksts ir pārdomāts, vērojamas autora individuālā stila iezīmes, bet tas netiek izmantots mērķtiecīgi.	Teksts ir oriģināls, autors mērķtiecīgi izmanto individuālo stilu.	Teksts ir oriģināls, autors mērķtiecīgi izmanto individuālo stilu, tas ir iederīgs un iedarbīgs.

PUBLISKĀ SAZIŅĀ

Līmenis Kritērijs	I	II	III	IV
Publiskās runas organizācija (kompozīcija un domas attīstība)	Runas struktūra un domas attīstība ir organizētas vāji, tā ir nepilnīga, nav līdzsvara starp teksta daļām, tekstā akcents likts tikai uz vienu elementu; nav ievērots laika limits, pārsniedzot vai nesasniedzot prasīto laika limitu par 30%.	Runas struktūra un domas attīstība ir organizētas nepilnīgi, tekstā nav līdzsvara starp teksta daļām, ir izvēsta vai sašaurināta kāda teksta daļa; pamatā ir ievērots laika limits (var būt neliela nobīde, kas mazāka par 30%).	Runas struktūra un domas attīstība ir teicami organizētas, tekstā ir ievērots līdzsvars starp teksta daļām, tās ir loģiski sasaistītas, secīgas, ar pakāpenisku domas izvērsumu; ir ievērots laika limits (nobīdes nav).	Runas struktūra un domas attīstība ir teicami organizētas un līdzsvarotas, runā izmantots radošs un kompozicionāli oriģināls domas izvērsums; ir ievērots laika limits (nobīdes nav).
Uzstāšanās kvalitāte* * Šajā kritērijā netiek vērtēti iedzimti runas defekti un specifiskas fizioloģiskas runas īpatnības (dialekta iezīmes, kādas skaņas regulāra neizrunāšana u.tml.), kā arī psiholoģiskais fons (piemēram, uztraukums u.tml.).	Publiskā runa ir shematiska, nekonkrēta, tā nav organizēta, lai iedarbotos uz adresātu; runa ir saraustīta ar pauzēm, balss modulācija ir nosacīta; verbālie un neverbālie izteiksmes līdzekļi lietoti nepārdomāti, tie nav saskaņoti ar kontekstu un situāciju, bet tiek lietoti spontāni.	Publiskā runa ir daļēji vērsta uz auditorijas ietekmēšanu, tomēr tā nav pārliecināša; runa ir skaidra, saprotama, balss modulācija tiek izmantota, tomēr tā ir pārspīlēta; verbālie un neverbālie izteiksmes līdzekļi daļēji atbilst kontekstam un situācijai.	Publiskā runa ir vērsta uz auditorijas ietekmēšanu, runātājs spēj pārliecināt; runa ir skaidra, saprotama, tiek izmantota skaidra dikcija un balss modulācija; verbālie un neverbālie izteiksmes līdzekļi lietoti pārdomāti, tie atbilst kontekstam un situācijai.	Publiskā runa ir vērsta uz auditorijas ietekmēšanu, runātājs spēj pārliecināt un iedvesmot; runa ir skaidra, saprotama, nesamākslota, tiek izmantota skaidra dikcija un balss modulācija, izceļot saturiskos pamatakcentus; verbālie un neverbālie izteiksmes līdzekļi lietoti pārdomāti un radoši, tie atbilst kontekstam un situācijai.
Atbildes uz jautājumiem	Uz jautājumiem atbild īsi, nepārliecināši, atbildes neatspoguļo izpratni par stāstīto; netiek ievērots laika limits vai atbildot ir vērojama nobīde no vispārpieņemtajām ētikas normām.	Uz jautājumiem atbild strukturēti, bet formāli un vispārīgi, norobežojoties no konkrētā jautājuma izvērsuma; gan ētikas normas, gan laika limits ir ievērots.	Uz jautājumiem atbild pārdomāti, strukturēti, precīzi un pietiekami izvērsti; gan ētikas normas, gan laika limits ir ievērots.	Uz jautājumiem atbild pārdomāti, strukturēti, precīzi un pietiekami izvērsti, kā arī papildina atbildi ar iederīgiem piemēriem plašākā kontekstuālā raksturojumā; gan ētikas normas, gan laika limits ir ievērots.

2. pielikums. Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti augstākajā mācību satura apguves līmenī

Valodu mācību jomā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti

Augstākais apguves līmenis
1. Valoda un sabiedrība
Jebkura dzīva valoda ir mainīga, un tai ir raksturīgi vairāki paveidi: literārā valoda, sociolekti un reģiolekti. Valodā mēs atspoguļojam sevi, savu piederību, uzskatus un vērtības.
1.1. Analizējot daiļliteratūras un plašsaziņas līdzekļu tekstus, secina, kā tie atklāj sabiedrībā vērojamos diskursus par valodas jautājumiem. Veido argumentētus spriedumus, kā sabiedriskā doma ietekmē valodas attīstību un tās lietojuma praksi.
1.2. Analizē mūsdienu latviešu valodas paveidu – sociolektu un reģiolektu – atspoguļojumu literārajos darbos un izsaka spriedumus, kā un kāpēc daiļdarbos autori lieto daudzveidīgu latviešu valodu. Vērtē literārās valodas un latviešu valodas paveidu mijiedarbību un šī procesa nozīmi mūsdienu latviešu valodas attīstībā.
1.3. Analizējot publicistiskos un literāros darbus, izsaka spriedumus, kā valoda pauž autora individualitāti, viņa lingvistisko repertuāru un kultūru pieredzi, attieksmi pret citu valodu un kultūru pārstāvjiem.
1.4. Prasmīgi izmanto latviešu valodas korpusus, speciālās vārdnīcas un citus nozīmīgus valodniecības resursus dažādiem mācību mērķiem (īpaši zinātniskās pētniecības darbībai). Identificē grūtības, kas rodas teorētisko avotu izpētē, atlasē un novērtējumā, formulē veidus, kā risināt šos jautājumus.
2. Mediji, valoda un ietekme
Mediji konstruē realitāti un ietekmē veidu, kā sabiedrība redz pasauli. Detalizēti analizējot medijos izmantotos valodas līdzekļus, varam noteikt ietekmes un manipulācijas paņēmienus.
2.1. Pēta valodas un literatūras jautājumu atspoguļojumu plašsaziņas līdzekļos, lai pēc noteiktiem kritērijiem izvērtētu informāciju un veidotu spriedumus par šo ziņu kvalitāti, aktualitāti un izmantojamību savu tekstu izveidei.
2.2. Izmanto savu eksperimentālo tekstu veidošanai mediju videi raksturīgus valodas izteiksmes līdzekļus, izskaidro un vērtē to lietderību.
2.3. Analizē plašsaziņas līdzekļos paustos viedokļus, interpretē viedokļu paudēju tieši un netieši izteikto nolūku. Atpazīst runā varas ietekmi, cenzūru, neobjektīvu vai vienusīgu informācijas izklāstu, naida runu, politnekorektas valodas lietojumu. Diskutē par izmantotajiem valodas līdzekļiem, to piemērotību un potenciālo ietekmi uz adresātu, argumentējot savu viedokli.
2.4. Izprot saziņas situācijas dalībnieku nolūkus un saziņas mērķi. Identificē neefektīvas runas cēloņus un saziņas normu pārkāpumus, diskutē par tiem, pamatojot savu viedokli ar argumentētiem spriedumiem. Demonstrē efektīvas saziņas prasmi, lietpratīgi lietojot latviešu valodu un veidojot cieņpilnu saziņas gaisotni.

3. Stilistika
Katru tekstu raksturo noteikta stila vai vairāku stilu pazīmes. Dažādu tekstu izpratne un veidošana ir nepārtraukts radošs process, kurā tiek iegūta jauna saziņas pieredze un iepazīta valodas daudzveidība.
3.1. Rada inovatīvus tekstus, izmantojot saziņas situācijai, teksta žanram un stilam vispiemērotākos valodas līdzekļus. Izvērtē, kurš konkrētā situācijā ir iedarbīgākais informācijas pasniegšanas veids un teksta žanrs, lai sasniegtu saziņas mērķi un ietekmētu adresātu. Prot sadarboties interaktīvās rakstīšanas situācijās digitālā vidē, attīstot dialogiskumu, kolektīvās rakstīšanas prasmi un prasmi sniegt atgriezenisko saiti, piekrītot rakstītajam, izsakot konstruktīvus ieteikumus vai iebildumus.
3.2. Analizē un vērtē zinātniskā stila tekstus un tajos izmantotos valodas līdzekļus, lai veidotu savus zinātniskās pētniecības darbus un populārzinātniskus tekstus, kā arī pilnveidotu tekstpratību mācību un turpmāko studiju vajadzībām. Analizē un skaidro speciālās leksikas lietojuma motivāciju zinātniskā satura tekstos un publicistikā.
3.3. Izvērtē un skaidro stilistisko un emocionāli ekspresīvo valodas vienību lietojumu dažāda stila un žanra tekstos, izmanto labākos paraugus savas valodas pilnveidē. Bagātina atbilstoša stila un žanra tekstus, lietojot okazionalismus, oriģinālus tēlainās izteiksmes līdzekļus un stilistiskās figūras. Veido jaunrades tekstus.
3.4. Pēta un vērtē savu un citu personu runas stilu, izsaka argumentētus priekšlikumus, kā to pilnveidot. Secina, kā valodā izpaužas personas individualitāte un stila savdabība.
4. Valodas struktūra
Valoda ir zīmju sistēma, kas sastāv no vairākiem savstarpēji saistītiem valodas līmeņiem. Ar valodas palīdzību mēs domājam un paužam savas domas citiem.
4.1. Interpretē un kombinē simbolus un kultūras zīmes (folkloras, literatūras, valodas u. c. zīmes) dažādu žanru tekstos.
4.2. Pēta, kādā veidā organizēti valodas līdzekļi un to sistēmiskais saistījums dažāda žanra tekstos. Pamato valodas vienību saderību un atbilstību runas situācijai un valodas kultūras normām. Izmanto iegūtās zināšanas savu tekstu veidošanā.
4.3. Mērķtiecīgi izmanto daudzveidīgu leksiku un frazeoloģismus savu tekstu veidošanā. Salīdzina, pretstata, analizē un apkopo secinājumus par latviešu valodas un kādas citas valodas leksisko sistēmu un frazeoloģiju, par kopīgām un atšķirīgām iezīmēm un valodu kontaktu ietekmi uz valodas mainību un attīstību.
4.4. Analizē un vērtē fonētisko un grafētisko līdzekļu mērķtiecīgu lietojumu dažādos mutvārdu un rakstveida tekstos. Veidojot un prezentējot tekstus, bagātina tos ar specifiskiem līdzekļiem (balss toni, tēlainu valodu, grafiskiem izcēlumiem, simboliem, precīzu un aprakstošu vārdu krājumu, netradicionālu interpunkciju, neverbālajiem saziņas līdzekļiem), lai pārlicinoši iedarbotos uz teksta adresātu un sasniegtu komunikatīvo mērķi.

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti

Augstākais apguves līmenis
1. Katru laikmetu un sabiedrību raksturo tai specifiskas kultūras pazīmes, kas radoši tiek izteiktas dažādos mākslas veidos.
1.1. Salīdzina dažādu kultūrvēsturisko periodu un reģionu kultūru un to raksturojošās pazīmes dažādos mākslas darbos (vizuālos, audiālos, muzikālos, literāros, skatuviskos, starpdisciplināros). Izmanto savu pieredzi, ar mākslas piemēriem skaidrojot dažādu kultūru atsaucē laikmetīgajā mākslā. Novērtē un pieņem sev atšķirīgu viedokli zīmju un simbolu interpretācijā.
1.8. Radošā tekstā (dzejā, prozā, dramaturģijā) izmanto precīzus vārdus un frāzes, izklāstot detaļas un lietojot atbilstošu valodu, lai sniegtu pārliecinošu pieredzes, notikuma un tēla atveidi. Interpretē izmantotos vārdus un frāzes, atklājot tehnisko un radošo meistarību, analizē, kā vārdu izvēle ietekmē nozīmi un intonāciju, lai jaunrades darbos izmantotu iepazītās kultūras zīmes.
1.9. Radošajā tekstā izmanto dažādas tekstveides tehnikas, lai veidotu notikumu secību un radītu vienotu veselumu, kas veido konkrētu intonāciju un ved uz iznākumu/ atrisinājumu. Rada raitu pieredzes vai notikuma attīstību, iepazīstinot ar stāstītāju un/ vai tēliem, izmantojot aktuālu problēmu, situāciju vai novērojumu un piedāvājot vienu vai vairākus viedokļus par to.
1.10. Savā pētniecības tekstā par literāriem procesiem izmanto precīzu valodas stilu, struktūru, argumentāciju, izvēloties piemērotu interpretācijas metodi.
2. Kultūras procesi un mākslas darbi pauž sabiedrības vērtības, to pārmantojamību un transformāciju, veido intelektuālo, estētisko un emocionālo pieredzi.
2.1. Mērķtiecīgi piedalās kultūras notikumos kā skatītājs vai dalībnieks. Salīdzina savu intelektuālo, estētisko, emocionālo pieredzi un kritiskās atziņas ar profesionālu kultūras un mākslas kritiķu vērtējumiem. Veido ilgtermiņa (semestra, pusgada, gada) notikumu pārskatu par kultūras un mākslas procesiem pēc izvēlētiem kritērijiem (mākslas veida, teritoriāliem, estētiskiem un emocionāliem vai citiem), analizē apkopoto informāciju, prezentē secinājumus, diskutē ar vienaudžiem par izvēlēm un ieguvumiem kultūras notikumu pētīšanā.
2.2. Salīdzina klātienē vai dokumentētos materiālos (video, audio, aprakstos) iepazītu dažādu mākslas veidu laikmetīgas izpaušmes un kultūras mantojuma (materiālā, nemateriālā, digitālās kultūras) vērtības, to transformācijas. Diskutē par laikmetīgās mākslas, kultūras mantojuma un tā transformācijas nozīmi sabiedrībā.
2.3. Argumentēti diskutē par mākslas darbu oriģinālu un reprodukciju attiecībām, tiražēšanu, citēšanu, t. sk. jauno mediju mākslā. Komentē mākslas darbu individuālo un personiski emocionālo, ekonomisko un sabiedrisko nozīmi.
2.4. Vērtē personisko pieredzi un individuālo, ģimenes un skolas atbildību un iespējas tradīciju un kultūras mantojuma pārmantošanā, saglabāšanā un pārradīšanā laikmetīgos artefaktos.
2.5. Piedalās kultūras un mākslas vērtību, daudzveidīgās materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanas (dokumentēšanas, citu iepazīstināšanas) un pārradīšanas praksēs. Kritiski vērtē Latvijas kultūras kanonu, piedāvā alternatīvas un papildinājumus Latvijas kultūras mantojuma popularizēšanai un saglabāšanai.
2.6. Vērtē vizuālās un audiovizuālās mākslas, mūzikas, literatūras un teātra mākslas darbus, to struktūru, kompozīciju un izpaušmes formas, salīdzina saturiski līdzīgus mākslas darbus dažādos mākslas veidos. Mērķtiecīgi diskutē par laikmetīgās mākslas darbiem, starpdisciplināriem mākslas procesiem un izpaušmēm, lieto atsaucē uz kultūrvēsturisko periodu pazīmēm, personiskām, sabiedrības vai grupas kultūras vērtībām, kultūras mantojumu, argumentē personisko viedokli.

2.7. Analizē dažādu mākslas veidu autoru vai autoru kolektīvu jaunrades kopsakarības ar tradicionālajiem kultūras artefaktiem, kultūras varoņiem, vērtībām, zīmēm un simboliem, rituāliem, svētkiem.
2.8. Komentē un analizē savu kultūras un mākslas pieredzi, formulē savas personības izaugsmē būtiskas ētiskas un estētiskas vērtības, saskata to atspoguļojumu vai ierosmi mākslā.
2.9. Izvērtē un analizē patstāvīgi paveikto radošas partnerības projektā, radošās rakstīšanas vai pētniecības darbā, diskutējot ar vienaudžiem par iegūto pieredzi un sev nozīmīgām vērtībām reālajā multikulturālajā vidē.
2.10. Sadarbībā ar domubiedru grupu pēta, kā kultūrvīdē (reālajā un digitālajā) radošās un mākslinieciskās darbības rezultātā izpaužas personiskā un kopienas identitāte. Reflektē par savas identitātes izpausmēm reālajā un digitālajā vidē.
3. Radošajā procesā, iedvesmojoties no kultūras konteksta un sabiedrības vajadzībām, paplašinās kultūras pieredzi, rodas jaunas idejas un inovācijas.
3.1. Īsteno radošā sadarbībā veidotu projektu (grupā) vai māksliniecisku jaundarbu (individuāli) izvēlētajā mākslas veidā, lai radītu jaunu māksliniecisku vērtību, kas pamatotu personisko attieksmi estētiskās un ētiskās kategorijās. Konstruē savai idejai atbilstošus risinājumus praktiskā darbībā. Prezentē radošā procesa rezultātu un gaitu. Reflektē par savu sniegumu.
3.2. Izmantojot noteiktam mākslas veidam piemērotas analīzes metodes, pētniecības darbā pēta un analizē mūsdienu artefaktus, kultūras mantojuma elementus, tradicionālās vērtības un to izpausmes, prognozē savas pētījuma attīstības iespējas tālākā profesionālajā karjerā.
3.3. Izvēlas personīgi aktuālu mērķi pašpiederībai pētniecības darbā vai idejas to īstenošanai radošajā (viena izvēlēta mākslas veida) darbā, procesā vai partnerības projektā, kritiski izvērtē un pamato izvēlēto izteiksmes līdzekļu un kultūras zīmju izmantošanu, argumentēti analizē izvēlēto mākslas valodas elementu atbilstību iecerētā stila iezīmēm. Diskutē par radošo procesu un rezultātu, uzklausa atšķirīgus viedokļus.
3.4. Mērķtiecīgi attīsta vērīgumu, dzīves un mākslas procesu rosinātas intelektuālas, ētiskas un estētiskas pašreakcijas, dokumentē jaunrades impulsus. Mākslinieciskās jaunrades procesā realizē sev aktuālu ideju izvēlētajā mākslas veidā, prognozējot un ar mākslas līdzekļiem piedāvājot un radot jaunus, provokatīvus risinājumus. sabiedrībai aktuālām problēmām.
3.5. Darbojas motivēti un konstruktīvi domubiedru grupā, lai radošā sadarbībā veidotu projektu. Reflektē par grupas veidošanas procesu, darba gaitas plānošanu un organizāciju.
3.6. Praksē eksperimentē, veido paraugus un izmēģina dažādus risinājumus māksliniecisko un sociālo mērķu sasniegšanai, īstenojot radošā sadarbībā veidotu projektu. Izmanto izvēlēto mākslas veidu profesionālu speciālistu konsultācijas. projekta gaitā. Dokumentē risinājuma izvēles procesu.
3.7. Analizē radošā sadarbībā veidota kultūras/ mākslas projekta vai pētījuma rezultātus, vērtē tā nozīmi plašākā mērogā, atsaucas uz sabiedrības aktualitātēm, atšķirīgu uzskatu un tradīciju radītiem konfliktiem, diskutē par mākslas valodas iespējām sabiedrības procesos.
3.8. Prezentējot, producējot vai publicējot savu vai grupas jaunrades darbu vai pētījumu, sadarbojas ar citiem grupas dalībniekiem, izsaka un uzklausa argumentētu, vērtējošu viedokli. Izmanto atbilstošā mākslas veida specifisko terminoloģiju un analīzes metodes citu snieguma kritiskai vērtēšanai, ievēro ētikas un tiesiskuma principus. Diskutē par snieguma māksliniecisko un individuālo vērtību, reflektē par savai profesionālajai karjerai noderīgo.
3.9. Analizē savu pieredzi, piedzīvo pozitīvas emocijas projekta īstenošanas gaitā un gandarījumu, prezentējot, producējot vai publicējot radošās darbības veikumu. Reflektē par procesu un rezultātu.

4. Kultūras procesi rada pārmaiņas sabiedrībā. Mākslas darbiem ir mākslinieciska, sociāla un ekonomiska vērtība.
4.1. Argumentēti diskutē par kultūras procesiem un mākslas darbiem (vizuālajiem, audiālajiem, audiovizuālajiem, literārajiem, skatuves, starpdisciplinārajiem), izvērtējot sava laikmeta kultūras un mākslas vērtības, komunicē par tām sabiedrībā, novērtē to ietekmi uz politiskiem, reliģiskiem, ekonomiskiem un globāliem procesiem, kā arī citām dzīves jomām, t. sk. sociāli un politiski aktuālu jautājumu risināšanu.
4.2. Pēta radošo personību (mākslinieku, arhitektu, mūziķu, komponistu, literātu, tulkotāju, aktieru, režisoru u. c.) un sabiedrības savstarpējo ietekmi, 20. un 21. gs. ētisko, estētisko, politisko, sociālo un ekonomisko procesu atsaucies laikmetīgo autoru daiļradē.
4.3. Vienaudzū auditorijā demonstrē radošu partnerības projektu vai prezentē jaunrades vai pētniecības darbu, ar auditoriju pārrunā līdzdalības nozīmi sociālajos procesos un to, kā radošās darbības rezultāts var radīt inovatīvas pārmaiņas sabiedrībā, diskutē par mākslas darbu un kultūras procesu nozīmi starpkultūru komunikācijā.
4.4. Raksturo radošas personas un komersantu sadarbību mākslas darba un kultūras produkta tapšanā. Analizē, kā mijiedarbojas mākslinieciskās jaunrades aktivitātes un uzņēmējdarbība un kā komunikācijas kanālu un instrumentu (piemēram, reklāmas, mediju) izvēle ietekmē mākslas darbu vai kultūras procesu ekonomisko vērtību. Kritiski vērtē šīs ietekmes pozitīvos un negatīvos aspektus.
4.5. Argumentēti diskutē par laikmetīgās mākslas (vizuālās un audiovizuālās mākslas, mūzikas, literatūras, teātra mākslas un starpdisciplināras mākslas) nozīmi pilsoniskās līdzdalības veidošanā un mākslas produkta radīšanas mērķiem. Pamato ar piemēriem no savas pieredzes.
4.6. Pēta, iesaista izpētē citus un pārrunā ar saviem vienaudžiem vai apkaimes iedzīvotājiem, kā dažādu cilvēku grupu (kopienu) kultūras intereses, vajadzības un mainīgi kultūrvides apstākļi ietekmē kultūras un mākslas patēriņa paradumus, pieprasījumu un lietošanas motivāciju. Komentē, izprot un vērtē vizuāla un emocionāla jūtīguma, atvērtības pret citādo, personiskās dzīves pieredzes, kultūras konteksta, kritiskas attieksmes un profesionālu zināšanu nozīmi mākslas radīšanā.

3. pielikums. Valsts pārbaudes darba programmā un valsts pārbaudes darba paraugā lietotie kodi

Atsaucei uz standartu* VPD programmā un VPD paraugā izmantoti šādi plānoto skolēnam SR un lielo ideju (Li) kodi. (Standarta pielikumi, kuros lietoti šie kodi, atrodami *Skola2030* tīmekļa vietnē).

SR kodi

Piemērs:

VL. Mācību joma (visu mācību jomu apzīmējumus sk. tabulā)	VL.O.2.1.	2.1.	Mācību jomas SR kārtas numurs standartā	
	O. Kursa apguves līmenis (visu kursu apguves līmeņu apzīmējumus sk. tabulā)	2.1. Izvēlas, atlasa un izmanto informāciju no dažādiem avotiem sava teksta izveidei saskaņā ar konkrētajām vajadzībām un mācību mērķiem.	2.1. Lai daudzpusīgi izzinātu noteiktu problēmu, jautājumu vai tematu un veidotu savu tekstu, mērķtiecīgi izvēlas, kārtu, analizē un vērtē informāciju, salīdzinot dažādos avotos publicēto tekstu saturu un tajos izmantotos valodas līdzekļus.	2.1. Pēta valodas un literatūras jautājumu atspoguļojumu plašsaziņas līdzekļos, lai pēc noteiktiem kritērijiem izvērtētu informāciju un veidotu spriedumus par šo ziņu kvalitāti, aktualitāti un izmantojamību savu tekstu izveidei.

Li kodi

Piemērs:

VSK. Vispārējās vidējās izglītības pakāpe	VSK.S.Li.6.	Li.6.	Mācību jomas SR kārtas numurs standartā	
	S. Mācību joma	6. Jebkurš informācijas avots, kas ataino norisē sabiedrībā pagātnē un mūsdienās, ir vērtējams kritiski.		

Kursu apguves līmeņu apzīmējumi

V	Vispārīgais līmenis
O	Optimālais līmenis
A	Augstākais līmenis

Mācību jomu apzīmējumi

V	Valodu mācību joma	
	VL	Latviešu valoda
	VS	Svešvaloda
K	Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību joma	
S	Sociālā un pilsoniskā mācību joma	
D	Dabaszinātņu mācību joma	
M	Matemātikas mācību joma	
T	Tehnoloģiju mācību joma	
F	Veselības, drošības un fiziskās aktivitātes mācību joma	

* Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumi Nr. 416 "Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem".

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ